

U potpoglavlju naslovljenom "Razlike u procjeni doprinosa visokoškolskog obrazovanja i programa stručnog usavršavanja ovladavanju pojedinim kompetencijama" iznosi se vrlo ozbiljan problem, a to je da razvoju pedagoških kompetencija više pridonose programi stručnog usavršavanja nego visokoškolsko obrazovanje, što je potvrđeno rezultatima istraživanja. Ipak, imajući na umu osobine ispitanika (od kojih je zamjetan broj prije duljeg vremena napustio sustav visokog obrazovanja te se sada nalazi u procesu stručnog usavršavanja), autori s oprezom pristupaju interpretaciji ovih podataka.

Izrazito vrijedan dio ovoga istraživačkog projekta čine prijedlozi i komentari ispitanika na tematiku istraživanja. Pri tome se jedna (ujedno najbrojnija) skupina prijedloga odnosi upravo na prethodno spomenutu problematiku. Ispitanici su uputili kritike studijskom programu pedagogije na nacionalnoj razini što indicira na postojanje problema te su ponudili prijedloge za poboljšanje. Ostali komentari također su svrstani po skupinama, a uglavnom se odnose na stavove i razmišljanja ispitanika o specifičnosti posla školskoga pedagoga.

Rezultati istraživanja još su jednom zbrojeni u zaključnom poglavlju, kako bi se čitatelju pružio cjelovit i jasan pregled najvažnijih spoznaja prikazanih u knjizi. U uvodnom dijelu autori ističu potrebu za revizijom pedagoške profesije te u skladu s tim u poglavlju *Preporuke, prijedlozi i otvorena pitanja* donose konkretne preporuke za inicijalno osposobljavanje školskih pedagoga te preporuke za organizaciju stručnog usavršavanja školskih pedagoga.

Teorijsko uporište i istraživački rad prikazan u knjizi vrlo je važan izvor podataka za sve dionike odgojno-obrazovnog

procesa, a posebice za studente pedagogije i pedagoge, kreatore obrazovnih politika te širu stručnu javnost. Studentima ova knjiga može poslužiti kao udžbenik u kojem na jezgrovit, ali razumljiv, način mogu pronaći informacije o razvoju pedagoške profesije, područjima rada i kompetencijama pedagoga. Budući da je kompetencijski profil pedagoga detaljno razrađen, knjigu svakako možemo preporučiti budućim studentima pedagogije, koji, pretpostavljamo, nemaju jasnu predodžbu o budućem zanimanju i potrebnim kompetencijama. Vrijednost je ove knjige i u tome što je jedna od rijetkih koja na jednom mjestu okuplja mišljenja više od polovice zaposlenih pedagoga u Hrvatskoj, što je velik doprinos afirmaciji pedagoške profesije. Brojni podaci dobiveni istraživanjem upućuju na postojanje značajnih izazova koje nositelji obrazovnih politika i odgovorna tijela trebaju početi sustavno rješavati. U tom procesu, istraživački nalazi prikazani u ovoj knjizi predstavljaju neizostavan element.

Ivana Miočić

doi:10.5559/di.23.3.10

Damir Magaš GEOGRAFIJA HRVATSKE

Sveučilište u Zadru, Meridijani, Zadar,
2013., 597 str.

Hrvatska akademska zajednica od srpnja 2013. godine bogatija je za jedno novo kapitalno znanstveno ostvarenje – izlazak sveučilišnog udžbenika *Geografija Hrvatske*, kojemu je autor Damir Magaš, poznati hrvatski geograf. Riječ je o knjizi velikoga formata, grafički bogato opremljenoj prilogama (u knjizi ima 609 slikovnih priloga, od čega je čak 234 kartografska priloga, mnogih grafikona, shema te 17 tablica) koji upotpunjuju tekstualni dio pisan jasnim, konciznim i terminološki usklađenim geo-

grafskim diskursom. Važnost ove monografije proizlazi iz činjenice da je to prvo objavljeno sveobuhvatno sintetizirano djelo (nakon duljeg razdoblja) u kojem je prikazana kompleksna geografska problematika prostora suvremene Republike Hrvatske. Prošlo je 40-ak godina od objavljivanja *Geografije SR Hrvatske*, djela sastavljenog od 6 knjiga, u kojem je veći broj geografa iznio relevantne prirodno-geografske i društveno-geografske značajke Hrvatske i njezinih regionalnih cjelina. Nedostatak ažurnoga kvalitetnog geografskog sveučilišnog udžbenika popunjavala je objavljena sveučilišna skripta *Osnove geografije Hrvatske*, koju je također priredio autor ove knjige (1998). Izlaskom sveučilišnog udžbenika *Geografija Hrvatske*, nastava kolegija Geografija Hrvatske na prediplomskim studijima dobila je literaturu iz koje će se crpiti i dograđivati geografska znanja o Hrvatskoj utemeljena na pomno odabranoj domaćoj i stranoj geografskoj literaturi.

Rad se sastoji od 9 tematskih cjelina: 1. *Geografski položaj, obuhvat i granice*, 2. *Prirodno-geografska osnova*, 3. *Uvjetno-homogena (fizionomska) regionalizacija Hrvatske*, 4. *Historijsko-geografski razvoj*, 5. *Stanovništvo i naselja Hrvatske*, 6. *Geografska obilježja gospodarstva Hrvatske*, 7. *Nodalno funkcionalna (gravitacijska) regionalizacija Hrvatske*, 8. *Hrvatska u međunarodnoj zajednici* i 9. *Pregled razvoja hrvatske geografije*. Nakon svake tematske cjeline nalazi se izbor literature, koji čitatelja tematski usmjerava na relevantne domaće, ali i strane, znanstvene i stručne radove vezane uz poglavlje na koje se izbor literature odnosi. Autor se koristio i brojnim periodičkim bibliografskim jedinicama te raznim priručnicima, kartografskim izvorima i ostalim izvorima podataka.

U prvoj tematskoj cjelini autor objašnjava geografski položaj Hrvatske, naglašavajući pritom dualizam regionalne pripadnosti jadranskom i srednjoeuropskom kulturnom krugu. Razmotrene su granice hrvatskoga teritorija, geoprometni položaj s obzirom na važnije europske prometne koridore te važnost hrvatskoga gorskog prometnog praga.

U drugoj tematskoj cjelini logičnim slijedom, kako je to i uobičajeno u geografskoj struci, obrazložene su geološke, geomorfološke, klimatske, hidrogeografske, pedogeografske i fitogeografske značajke prostora Hrvatske. Autor objašnjava ulogu geoloških predispozicija (postanak, sastav i građa stijena) u formiranju osnovnih reljefnih oblika, koji se mogu svrstati u više tipova. Na daljnje preoblikovanje reljefa izravno utječe klima, kojoj su glavna obilježja predodređena geografskim položajem Hrvatske. Autor daje prikaz osnovnih klimatskih područja Republike Hrvatske prema Köppenovoj klimatskoj klasifikaciji. Hidrogeografska obilježja podrazumijevaju opis osnovnih fizičko-geografskih svojstava Jadranskog mora te voda stajaćica i tekućica na kopnu. Tla i biljni pokrov rezultat su složenih prirodnih i društvenih čimbenika poput geološkoga sastava stijena, klimatskih značajki, hidrogeografskih i biogeografskih obilježja, antropogenog utjecaja i sl. Ovdje su objašnjeni osnovni tipovi tala te klimazonalna područja u Hrvatskoj.

Istovrsnost osnovnih sastavnica prirodne osnove (uz historijsko-geografski razvoj) glavno je načelo uvjetno homogene (fizionomske) regionalizacije prostora, čemu je posvećena treća tematska cjelina knjige. Model je to regionalizacije što ga je utemeljio geograf Veljko Rogić (1963, 1983), a autor knjige značajno i detaljno razradio i predstavio u ovoj tematskoj cjelini. Primjenjujući načelo uvjetne homogenosti, D. Magaš dijeli hrvatski prostor na: panonsko-peripanonski (srednjopodunavski, nizinski, ravničarski), gorski (planinski) i primorski (jadranski, sredozemni, priobalni). Regionalna raščlamba provedena je do 5. stupnja diferencijacije prostora.

U četvrtom poglavlju razmotren je historijsko-geografski razvoj prostora Republike Hrvatske od prvoga holocenskog prirodnog krajolika (razdoblje koje započinje oko 10 000 godina pr. Kr.) do recentnog razdoblja suvremene i neovisne Hrvatske. Poglavlje je popraćeno mnogim kartografskim prikazima prostora hrvatskih zemalja, što pridonosi razumijevanju utjecaja pojedinih vanjskih impulsa (velike sile) na sudbinu hrvatskoga naroda i (pre)oblikovanje granica hrvatskoga državnog teritorija. Autor kao značajnu prekretnicu historijsko-geografskog razvoja (ali i opću podjelu ovoga poglavlja na dva dijela) označava 16. stoljeće, tj. prodor i konsolidaciju Osmanskoga Carstva na jugoistoku Europe.

Peto poglavlje bavi se demografskim obilježjima stanovništva Hrvatske i oblicima naseljenosti. Objašnjen je razvoj naseljenosti i geografski razmještaj stanovništva te kretanje (prirodno i mehaničko) i sastav (biološki, ekonomski, etnički, kulturni i vjerski) stanovništva. Autor se služi podacima zadnjega Popisa stanovništva RH iz 2011. godine, što pridonosi aktualnosti sadržaja. Daje se prikaz gradskih i seoskih naselja. Gradovi su nositelji gospodarskoga, kulturnoga i političkoga života, u njima živi 65 posto hrvatskoga stanovništva, dok se, s druge strane, ruralni prostor (a osobito ruralna periferija) suočava s depopulacijom, deagrarizacijom i sveopćim nazadovanjem. Ratna razaranja i miniranost zemljišta svakako su pridonijeli izraženijim negativnim procesima depopulacije, senilizacije, deruralizacije, preseljenja u gradove, urbanizacije i emigriranja u inozemstvo.

Geografska obilježja gospodarstva Hrvatske čine šesto poglavlje knjige. Au-

tor čitatelja upoznaje s etapama razvoja i suvremenim obilježjima hrvatskoga gospodarstva. Hrvatska je prošla dug i mukotran put tranzicije sa socijalističkoga (planskog) gospodarskog sustava s kraja 1990-ih godina na kapitalistički (tržišni) sustav na početku 21. stoljeća, koji je popraćen krizom gospodarstva i recesijom. Hrvatsko gospodarstvo još je u procesu prilagodbe na nove uvjete tržišnoga natjecanja. Autor donosi pregled glavnih gospodarskih obilježja kroz sektorsku podjelu gospodarstva na primarni, sekundarni, tercijarni i kvartarni sektor.

U sedmom poglavlju D. Magaš razrađuje suvremeni model nodalno-funkcionalne (gravitacijske) regionalizacije Hrvatske, koji je značajna dogradnja zastarjele inačice Rogićeva modela iz 1984. godine. Ovaj model ovisan je o dosegu i snazi centralno-mjesnih funkcija pojedinih središta u prostoru, a autor izdvaja glavni grad Zagreb (i njegovu gradsku jezgru) kao najsnažnije gravitacijsko središte, te 6 istaknutih nadregionalnih središta koja funkcionalno okupljaju ostala naselja: Split, Rijeka, Osijek, Zadar, Slavonski Brod i Varaždin s gradskim regijama.

Osmo poglavlje posvećeno je pripadnosti Hrvatske europskim i svjetskim organizacijama. Hrvatska je članica svih važnijih političko-gospodarskih, vojnih, sportskih europskih i svjetskih inicijativa, što potvrđuje priznatost Hrvatske kao suverene države u međunarodnoj zajednici.

Pregled razvoja i institucionalizacija geografije u Hrvatskoj tema su zadnjega, devetog, poglavlja ove knjige. Autor ističe najpoznatije hrvatske geografe i ostale znanstvenike koji su pridonijeli institucionalizaciji i daljnjem razvoju geografske znanosti. Spomenuta su mnoga imena relevantna za razvoj geografije, ali i njezinih poddisciplina. Danas se geografija na preddiplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini predaje na Geografskom odsjeku PMF-a u Zagrebu i na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru (čiji je utemeljitelj autor ove knjige). Na sa-

mom kraju knjige nalazi se *Kazalo geografskih imena*, koje olakšava služenje udžbenikom i pronalaženje odgovarajućih informacija na lakši i brži način.

Sveučilišni udžbenik Damira Magaša *Geografija Hrvatske* nezaobilazno je djelo koje bi trebala imati svaka knjižnica u Hrvatskoj, čineći tako knjigu dostupnom široj javnosti. Knjiga je to koja studentima geografije (ali i drugih srodnih znanstvenih područja koja problematiziraju prostor Republike Hrvatske) olakšava upoznavanje sa svim relevantnim geografskim obilježjima hrvatskoga prostora i kao takva preporučuje se ne samo studentima nego i širokom krugu čitatelja.

Nikola Šimunić